

Qadimdan sug‘orilib kelingan o‘tloqi allyuvial tuproqlar sharoitida sinalgan uzum navlari va uzum tok ostida qator oralariga ekilgan qovun navlarini hosildorligi.

E.I.Samandarov, dots.Urganch davlat universiteti, Urganch.

D.M.Mansurbekova, magistrant, Urganch davlat universiteti, Urganch.

Annatatsiya. Maqolada uzum tok ostida qovun yetishtirish tasvirlangan.

Kalit so‘zlar: uzum, qovun navlari, sug‘orish, me‘niral o‘g‘itlar me‘yori.

Аннотация: В статье описано выращивание винограда и бахчевых под него.

Ключевые слова: виноград, сорта бахчевых культур, орошение, минеральные удобрения.

Abstract: The article describes the cultivation of grapes and melons under it.

Key words: grapes, melon varieties, irrigation, mineral fertilization.

Uzumzorlardagi hosilni o‘z vaqtida sifatli qilib yig‘ishtirib olish katta ahamiyatga ega. Agarda uzum hosili o‘z vaqtida va to‘g‘ri yig‘ib olinmasa, mo‘l hosil yetishtirishga qaratilgan barcha tashkiliy va agrotexnika tadbirlari yo‘qqa chiqadi. Shuning uchun, hosilni yig‘ib olishni to‘g‘ri tashkil qilish, terish, saqlash, tashish ishlarini o‘z vaqtida bajarish lozim.

Olinadigan hosil quyidagi usulda aniqlanadi. Maydonda har beshinchi qator, qatorda esa beshinchi tup belgilanib olinadi va uzum boshlarining soni hisoblab chiqiladi. Uzum boshlari soni yig‘indisining tuplar soniga taqsimlash yo‘li bilan har bir tupdagi uzum boshlarining o‘rtacha vazniga ko‘paytirib, xo‘jalikda har bir tupdan olinadigan hosil aniqlanadi. Har gektardagi va xo‘jalikdagi tuplar sonini bilib olib, har bir gektardan va xo‘jalikning hamma maydonidan olinadigan hosil aniqlanadi. Hosil uchun tuplarni aniqlash har bir nav bo‘yicha alohida olib boriladi.

1.-jadval

Qadimdan sug‘orilib kelingan o‘tloqi allyuvial tuproqlar sharoitida sinalgan uzum navlarini hosildorligi,s/ga.

№	Sinalgan uzum navlari	O‘g‘it berish me‘yori,kg/ga	1 tupdagi uzum boshlar soni, dona	1tupdagi hosil,	Umumiy hosildorlik, o‘rtacha, s/ga
----------	------------------------------	------------------------------------	--	------------------------	---

				o‘rtacha , kg	
1	Mersedes	N ₂₅₀ P ₂₀₀ K ₉₀	33	14.7	244
2	Djanjal qora	N ₂₅₀ P ₂₀₀ K ₉₀	45	14.5	240
3	Rizamat	N ₂₅₀ P ₂₀₀ K ₉₀	33	14.8	246

Olib borgan tajribamizda o‘g‘it berish me‘yori azot 250 kg/ga, fosfor 200 kg/ga, kaliy 90 kg/ga berilganda Mercedes uzum navining o‘rtacha bir tupida 33 dona uzum bosh borligi aniqlanib, 1 tupdagi o‘rtacha hosil 14.7 kg ni tashkil qilib, gektar bo‘yicha o‘rtacha hosildorlik 244 s/ga ni tashkil qildi. Djanjal navida esa bir tupdagi uzum boshlar soni 45 ta, 1 tupdagi hosil 14.5 kg ni , umumiy hosildorlik 240 s/ga ni tashkil qildi. Xuddi shunday oziqlantirish me‘yorida Rizamat uzum navida 1 tupdagi uzum boshlar soni 33 ta bo‘lib, 1 tupda 14.8 kg hosil olindi, umumiy hosildorlik 246 s/ga ni tashkil qildi. (1.-jadval).

Olib borilgan tajribalar natijasida azot 250 kg/ga, fosfor 200 kg/ga, kaliy 90 kg/ga ga berilganda Mercedes uzum navida, 1 qaytariqda bir bosh uzum og‘irligi 435 gr bo‘lib, 244 s/ga, 2 qaytariqda bir bosh uzum og‘irligi 435 gr bo‘lib, 244 s/ga, 3 qaytariqda bir bosh uzum og‘irligi 434 gr bo‘lib, 243 s/ga, 4 qaytariqda bir bosh uzum og‘irligi 436 gr bo‘lib, 245 s/ga va o‘rtacha 435 gr bo‘lib, 244 s/ga ni tashkil etdi. Xuddi shunday oziqlantirish me‘yorlarida Djanjal qora navida 1 qaytariqda bir bosh uzum og‘irligi 320 gr bo‘lib, 240 s/ga, 2 qaytariqda bir bosh uzum og‘irligi 320 gr bo‘lib, 241 s/ga, 3 qaytariqda bir bosh uzum og‘irligi 321 gr bo‘lib, 240 s/ga, 4 qaytariqda bir bosh uzum og‘irligi 319 gr bo‘lib, 239 s/ga va o‘rtacha 320 gr bo‘lib, 240 s/ga ni tashkil etdi, Xuddi shunday oziqlantirish me‘yorlarida Rizamat uzum navida 1 qaytariqda bir bosh uzum og‘irligi 450 gr bo‘lib, 246 s/ga, 2 qaytariqda bir bosh uzum og‘irligi 440 gr bo‘lib, 246 s/ga, 3 qaytariqda bir bosh uzum og‘irligi 438 gr bo‘lib, 247 s/ga, 4 qaytariqda bir bosh uzum og‘irligi 440 gr bo‘lib, 246 s/ga va o‘rtacha 442 gr bo‘lib, 246 s/ga ni tashkil etdi. (2-jadval)

2-jadval

Qadimdan sug‘orilib kelingan o‘tloqi allyuvial tuproqlar sharoitida sinalgan uzum navlarini hosildorligi (qaytariqlar bo‘yicha)

№	Uzum navlari	Ma‘dan o‘g‘itlar me‘yori, kg/ga	Bitta uzum boshining o‘rtacha og‘irligi, gr		O‘rtacha hosildorlik, s/ga
			1q	2q	
1.	Mercedes	N ₂₅₀ P ₂₀₀ K ₉₀	1q	435	244
			2q	435	244
			3q	434	243
			4q	436	245
			o‘rtacha, gr	435	244
2.	Djanjal qora	N ₂₅₀ P ₂₀₀ K ₉₀	1q	320	240
			2q	320	241
			3q	321	240
			4q	319	239
			o‘rtacha, gr	320	240
3.	Rizamat	N ₂₅₀ P ₂₀₀ K ₉₀	1q	450	246
			2q	440	246
			3q	438	247
			4q	440	246
			o‘rtacha, gr	442	246

Olib borilgan tadqiqotlar natijasida solingan o‘g‘itlarni me‘yori azot 250 kg/ga, fosfor 200 kg/ga, kaliy 90 kg/ga ga berilganda eng yaxshi ko‘rsatkich Rizamat uzum navida 1qaytariqda bir bosh uzum og‘irligi 450 gr bo‘lib, 246 s/ga, 2 qaytariqda bir bosh uzum og‘irligi 440 gr bo‘lib, 246 s/ga, 3 qaytariqda bir bosh uzum og‘irligi 438 gr bo‘lib, 247 s/ga, 4 qaytariqda bir bosh uzum og‘irligi 440 gr bo‘lib, 246 s/ga va o‘rtacha 442 gr bo‘lib, 246 s/ga tashkil qilib, boshqa variantlarga nisbatan yuqori hosil olindi. (2-jadval)

3.-jadval

Qadimdan sug'orilib kelingan o'tloqi allyuvial tuproqlar sharoitida sinalgan uzum navlarini hosildorligi

№	Uzum navlari	Ma'dan o'g'itlar me'yori, kg/ga	Bitta uzum boshining o'rtacha og'irligi, gr	O'rtacha hosildorlik, s/ga
1.	Mersedes	N ₂₅₀ P ₂₀₀ K ₉₀	435	244
2.	Djanjal qora	N ₂₅₀ P ₂₀₀ K ₉₀	320	240
3.	Rizamat	N ₂₅₀ P ₂₀₀ K ₉₀	442	246

Olib borgan tajribamizda o'g'it berish me'yori azot 250 kg/ga, fosfor 200 kg/ga, kaliy 90 kg/ga berilganda uzum toklar ostiga qator oralariga ekilgan Bo'ri kalla qovun navimizda 1 tupida 3 ta yetilgan qovun mevasi borligi kuzatilib, 1 ta

4.-jadval.

Qadimdan sug'orilib kelingan o'tloqi allyuvial tuproqlar sharoitida sinalgan uzum toklar ostida qator oralariga ekilgan qovun navlarini hosildorligi,s/ga

No	Uzum tok ostiga qator oralariga ekilgan qovun navlari	O'g'it berish me'yor,kg/ga	1 tup qovun palagidagi mevalar soni, dona	1 ta qovunni o'rtacha og'irligi, kg	Umumiy hosildorlik, o'rtacha, s/ga
1	Bo'ri kalla	N ₂₅₀ P ₂₀₀ K ₉₀	3	3.0	180.0
2	Gurbak	N ₂₅₀ P ₂₀₀ K ₉₀	4	4.9	180.0
3	Zar gulobi	N ₂₅₀ P ₂₀₀ K ₉₀	4	4.8	220.0

qovunni o'rtacha vazni 3.0 kg ni tashkil qilib, umumiy hosildorligi 180,0 s/ga ni tashkil etdi, xuddi shunday oziqlantirish me'yorida Gurbak qovun navida 1 tupida 4 ta yetilgan qovun mevasi borligi kuzatilib, 1 ta qovunni o'rtacha vazni 4.9 kg ni tashkil qilib, umumiy hosildorligi 180,0 s/ga ni tashkil etdi, Zargulobi navida 1 tupida 4 ta yetilgan qovun mevasi borligi kuzatilib, 1 ta qovunni o'rtacha vazni 4.8 kg ni tashkil qilib, umumiy hosildorligi 220,0 s/ga ni tashkil etib, eng yaxshi ko'rsatkich Zargulobi qovun navida kuzatilib, boshqa navlarga nisbatan 40.0 s/ga yuqori bo'ldi.(4-jadval).

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR .

- 1.Абдуллаев Р.М., Арипов А.И., Набиев У.Я. “Сув танқислиги шароитида мева-узумдан юқори ҳосил олишда сувни тежаш технологияси ” (Тавсиянома) Тошкент-2011
2. Абдолниёзов В.О., Ғуломов Ғ.С. Хоразм қовунлари. – Урганч, 2008.
3. Душамов Б.К. Қовун пашшаси ва унга қарши кураш усуллари. Урганч, 2005.
- 4.Бужин Н.Л., Пелях М.А. “Виноградство Узбекистана” Тошкент. 1956
- 5.Мирзаев М., Темуров Ш. “Мевачилик ва узумчилик” Тошкент. 1977
6. Мирзаев М.М., Собиров М.Қ. “Ўзбекистонда токчилик” Тошкент- 1979

7. Турсунов Т., Темуров Ш. “Шўр ерларда ток ўстириш” Тошкент. 1972
8. Робаков А., Гобрач И. ва бошқалар. “Ўзбекистон узумчилиги” Тошкент-1969
9. Р. Мавлянова, А.Рустамов, Р.Ҳакимов ва б. Ўзбекистон қовунлари. – Тошкент, 2005.
10. Ҳакимов Р.А. Ўзбекистон қовун селекцияси. Сабзавот, полиз, картошка селекцияси, уруғчилиги ва етиштириш технологияси. Тошкент, 2008.

